

>> W Polsce po 1989 r. mechanizmy polityki gospodarczej spowodowały, że puste półki sklepowe zostały zastąpione pełnymi. Zabrakło jednak mechanizmów polityki historycznej, które spowodowałyby zastąpienie kłamstwa prawdą <<

Katyń – siła kłamstwa

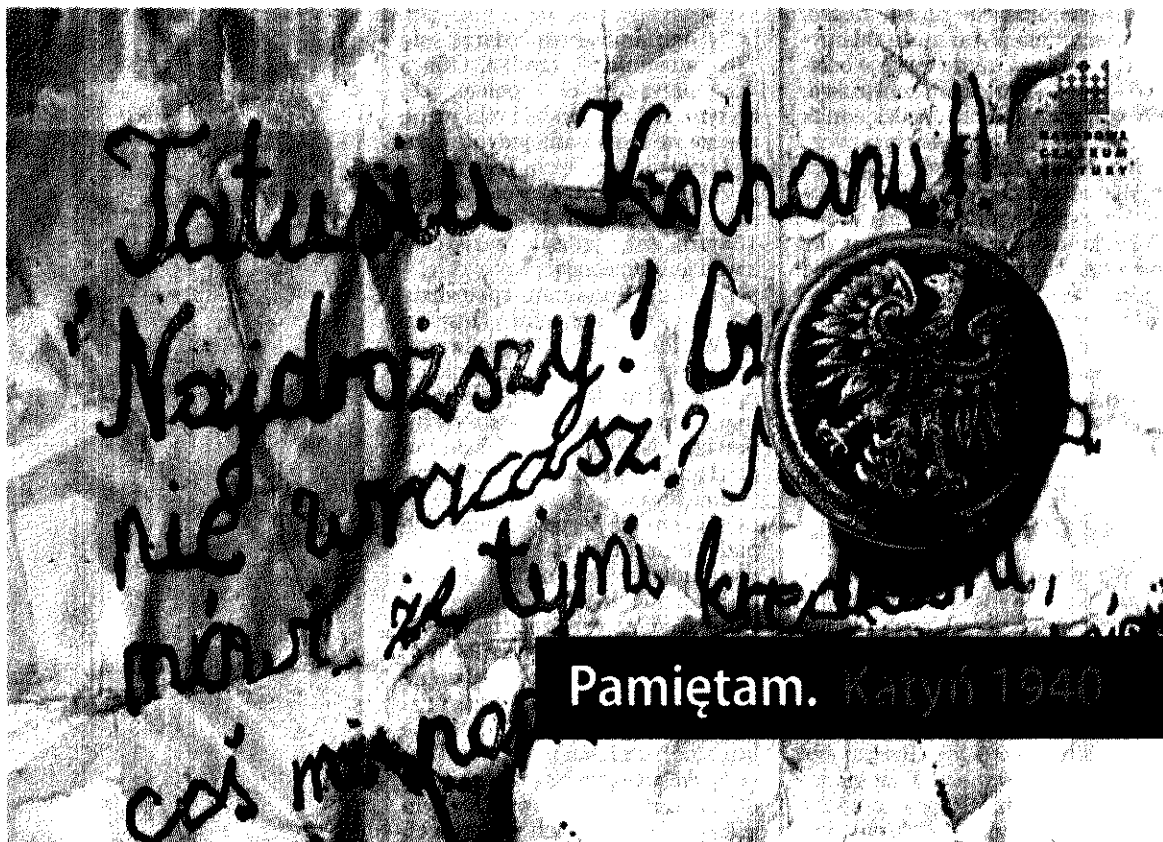
EDWARD CHUDZIK
KRZYSZTOF DUDEK
Narodowe Centrum Kultury

Byli polską elitą. Patriotyczną, niezłomną, antykomunistyczną. W 1920 r. zwyciężyli Sowieców ratując Europę przed komunizmem. 20 lat później, przebywając w niewoli w Kozielsku, Ostaszkowie, Starobielsku, nadal stanowili „zdeklarowanych i nierokujących nadziei poprawy wrogów władzy radzieckiej” (notatka Ławrentija Berii z 5 marca 1940 r.). Żywi stanowili zagrożenie dla totalitarnej władzy. Dlatego musieli umrzeć.

Narodowe Centrum Kultury funkcjonuje od półtora roku. Realizując program operacyjny Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Patriotyzm Jutra”, przeprowadziło kampanię billboardową „Łączy nas Patriotyzm Jutra”. Do obejrzenia oryginału Konstytucji 3 Maja w Łodzi zachęcało, przewożąc ją główną ulicą miasta w eskorcie 40 harlejowców i policji. W ramach programu „Świadkowie historii”, polegającym na zbieraniu i multimedialnym archiwizowaniu świadectw zapomnianych bohaterów XX wieku, po raz pierwszy w Polsce, zastosowało tzw. prezenty multimedialne, dzięki którym można obejrzeć w dużych centrach handlowych krótkie filmy o wyjątkowych postaciach historii najnowszej. Stronę internetową www.nck.pl odwiedza miesięcznie ponad 80 tysięcy osób.

Byli polskimi żołnierzami, policjantami, a także oficerami rezerwy: nauczycielami, prawnikami, lekarzami, duchownymi, profesorami, kupcami, działaczami społecznymi, literatami... NKWD strzelając im w tył głowy, szykowało grunt pod narzucenie Polsce komunizmu. Te 22 tysiące polskich więźniów i jeńców mogło temu przeszkodzić. Jak 20 lat wcześniej. Dlatego musieli umrzeć.

Umrzeć musiała także prawda o tych wydarzeniach, bo pokazywała prawdziwe oblicze komunizmu. I umarła. W pogrzebie, oprócz bezpośrednio zainteresowanych Sowieców, wzięli udział

Replika znalezionej w Katyniu guzika z munduru oficera Wojska Polskiego – symbol akcji „Pamiętam. Katyń 1940”

pozostali sojusznicy koalicji antyhitlerowskiej. Kłamstwo katyńskie było potrzebne, by zainstalować nowy porządek w powojennej Europie.

> Słabość prawdy

Minęło 67 lat. Od 18 lat w Polsce można mówić o Katyniu bez obaw o represje. Niestety, paradoksalnie, wiedza na temat tego największego kłamstwa i największej tajemnicy komunizmu jest dziś mniejsza niż w 1989 r. (badanie TNS OBOP dla dziennika „Rzeczpospolita” i programu TVP „Warto rozmawiać”). Okazuje się, że kłamstwo, które trwało pół wieku, bardzo trudno zastąpić prawdą. Jeszcze trudniej przebić się z tą prawdą do świadomości zbiorowej.

Narodowe Centrum Kultury to instytucja, która szuka skutecznych sposobów prezentacji i utrwalania obrazów przeszłości, stosując formy przemawiające do masowego odbiorcy. Zabiera głos w debacie publicznej o kształcie pamięci zbiorowej Polaków. Pragnie upowszechniać

tradycję narodową i państwową, a także promować polskie dziedzictwo narodowe. Nie jest to łatwe, bo średnie i starsze pokolenie pamięta jeszcze prymitywną agitację ideologiczną pełną pompatycznych słów, a dla młodego pokolenia zagadnienie dziedzictwa narodowego wydaje się nie istnieć w ogóle.

Dlatego też w kwietniu 2007 r. Narodowe Centrum Kultury, pod patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Kazimierza Michała Ujazdowskiego, zainicjowało akcję edukacyjno-społeczną „Pamiętam. Katyń 1940”. Jedną z inspiracji był film „Katyń” Andrzeja Wajdy, który spowodował zwiększone zainteresowanie mediów tym tematem. To z kolei pomogło pozyskać partnerów i sponsorów, niezbędnych przy akcji obejmującej wiele różnych działań.

> Narodowe Centrum Kultury – jak mówić o historii?

Na akcję „Pamiętam. Katyń 1940” składają się różnorodne

elementy. Jej symbolem jest guzik z munduru oficera Wojska Polskiego znalezionej w Katyniu. Jego replika, wykonana w sposób umożliwiający przypięcie do ubrania, dostępna jest w sklepach Empik, Świat Książki, ksiązkach Wydawnictwa Znak, lokalnych rozgłośniach radiowych oraz rozsyłana bezpośrednio przez Narodowe Centrum Kultury.

We współpracy z wydawnictwem Nowa Era, Akson Studio i ITI Cinema przygotowano „Lekcję katyńską”, która trafi do szkół. Do broszury zawierającej informacje o zbrodni katyńskiej dołączono płytę DVD ze scenariuszami lekcji, materiałami dydaktycznymi i wypowiedziami aktorów na temat problematyki filmu.

W miastach powyżej 100 tys. mieszkańców prezentowano billboardy z fragmentem listu znalezionej w Katyniu. Ten sam list był treścią spotu radiowego emitowanego przez Trójkę i kilka rozgłośni lokalnych Polskiego Radia.

Narodowe Centrum Kultury ogłosiło konkurs na projekt edukacyjny związany ze zbrodnią katyńską. Wpłynęło 29 prac. Zwyciężył projekt „Tarnowskie guziki”, w ramach którego będzie zorganizowany happening, wystawa, warsztaty plastyczne, projekcja filmu.

Na ulicach największych polskich miast eksponowana będzie wystawa „Pamiętam. Katyń 1940”. Oprócz informacji historycznych będzie zawierała elementy emocjonalne – listy i zdjęcia polskich oficerów, pochodzące od Stowarzyszenia „Rodzina Katyńska” w Łodzi. Dopelnieniem całości jest strona internetowa: www.pamietam.katyn1940.

Katyń - symbol zbrodni ludobójstwa popełnionej na około 22 000 Polaków, w tym ponad 15 000 jeńców wojennych. Byli wśród nich oficerowie Wojska Polskiego, policjanci i oficerowie rezerwy: urzędnicy, lekarze, profesorowie, prawnicy, nauczyciele, inżynierowie, duchowni, literaci, kupcy, działacze społeczni... Zostali potajemnie zamordowani wiosną 1940 r. na rozkaz najwyższych władz sowieckich. Ich groby odkryto w Katyniu, Charkowie i Miednoje. Prawda o tych wydarzeniach była zakazana do 1989 r.

Replika guzika znalezionej w Katyniu jest znakiem pamięci o Tych, którzy zginęli.